

Biró A. Zoltán

Stratégiák vagy kényszerpályák?

Tanulmányok a romániai magyar társadalomról

KAM - Regionális és Antropológiai Kutatások
Központja

Biró A. Zoltán

***Stratégiák
vagy kényszerpályák?***

Tanulmányok
a romániai magyar társadalomról

Pro-Print Könyvkiadó Csíkszereda, 1998

KAM - Regionális és Antropológiai Kutatások

Központja

Megjelent a KAM- Regionális és Antropológiai
Kutatások Központja és a Pro-Print Könyvkiadó közös
Társadalomtudományi Könyvkiadási Programja keretében

Biró A. Zoltán, 1998
©KAM - Regionális és Antropológiai Kutatások Központja,
1998
© Pro-Print Könyvkiadó, 1998

Szerkesztő
Bodó Julianna

Olvasószerkesztő:
Berényi Hajnal
Borítóterv
Tövissi Zsolt
Tördelő
Bálint Anna

...

A KÖTET MEGJELENÉSÉT A MAGYAR MŰVELŐDÉSI ÉS
KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM TÁMOGATTA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

BIRÓ A. ZOLTÁN

**Stratégiák vagy kényszerpályák? : tanulmányok a
romániai magyar társadalomról /** Biró A. Zoltán -
Csíkszereda [Miercurea-Ciuc] : Pro-Print, 1998

212 p. ; 20 cm.

Bibliogr.

ISBN 973-9311-29-1

316.3(498)

TARTALOM

Bevezető szavak (Gombár Csaba)	7
Az Olvasóhoz	9
<i>I. rész</i>	
Intézményesülési folyamatok a romániai magyar társadalomban 1989-1995 között	15
A társadalom védelme és/vagy építése	
Elemzés a romániai magyar elit „termelődéséről” és szerepéről	49
Mindennapi ellenfelünk a Rend	
Esettanulmány a korrupció társadalmi hátteréről	95
Állam és Peremvidék	117
Kormányon a kisebbség	
A kormánybalépés egy éve a magyar-magyar reláció szemszögéből	139
<i>II. rész</i>	
Erdélyi korteskörutak	
Avagy mit takar a nemzeti találkozások ceremóniája	159
„Csodálatos” és „intoleráns” vidék	
Jegyzetek a Har-Kov problémáról	167
A kisebbségi civil társadalom építésének kérdéséhez	179
Kisebbségpolitika - a kisebbség felől nézve	187
Néhány szempont a funkcionális analfabetizmus jelenségekörének értelmezéséhez a székelyföldi régióban	195
Elfeledett életutak, el nem mondott élettörténetek	203
<i>A kötet írásairól</i>	<i>207</i>

Bevezető szavak

A következőkben olvasható Biró A. Zoltán tizenegy írása. A tanulmányok, cikkek a romániai magyar társadalom intézményesedési folyamatával, elitjének belső tagolódásával, a régió marginális helyzetével, az ott élő emberek Bukaresttől, illetve Budapeستől való távolságával foglalkoznak. E keretben veti föl és értelmezi a korrupció és az ügynevezett civil társadalom kérdését is. Nézőpontját ő maga antropológiainak nevezi.

Biró A. Zoltán úszik az ár ellen, hiszen a társadalomtudományok főáramában mai napság majd minden a globalizáció és az integráció fogalmai körül forog. Ő azonban, körbejárva a divatos kérdéseket, megtekinti a tudományos vesszőparipákat, de nem kíván fölülni rájuk, s olyan fogalmakkal dolgozik mint „etnikai faktor”, „nemzetbiztosi szerep-kényszer”, a „társadalmi test jelenlétének diszkurzíve létrehozott rítusai”, „etnikai határtermelés”, „peremvidék”, „peremember”. Nem tagadja vagy kisebbíti a globalizációs folyamatok tényét és jelentőségét. Egyszerűen csak úgy tartja, hogy a civilizáció, a politika és a gazdaság planetáris eseményei mindig és mindenütt helyben történnek. A „helyi” helyzetnek és helyzet tudatnak pedig etnikai összetevői is vannak. Ezt kívánja megérteni és megértetni.

A társadalomkutatók újkeletű és mohó érdeklődését a földgolyót átfogó folyamatok iránt azonban sok politikus nem osztja. A globalizációt elsődlegesen megjelenítő és a politikai térszerkezetre, államhatárookra fittyelhányó planetáris pénzesemények reakcióképpen helyileg megemelik a nemzetpolitikusok és etnokraták ázsióját. Vélhetnénk, hogy Biró A. Zoltán körükben

otthonra talál. De amit ő lát és láttat a romániai magyar társadalom intézményeinek, elitjének elemzése során, az ennek épp az ellenkezőjére mutat. Vizsgálódásainak és megfontolásainak végkövetkeztetése, hogy az erdélyi magyar intézmények túlnyomórészt „misszionárius” jellegűek, a modernizációt fékezőek, kooperációra és társadalomjobbító funkciókra alkalmatlanok, mert hogy eleve ceremoniális céllal teremtettek. Tárgyilagos, de igen kemény következtetések ezek, amiért a szerző sehonnan nem várhat politikusi hátbaveregetést. Ez ugyanis csak olyan megemelt szemhatárú és pozícióba került politikai vonalvezetés esetén fenyegetné a szerzőt, amely képes lenne a saját árnyékát átlépni és tudománnyá lenni. A politika azonban nem tudomány, és nem is várható, hogy azzá legyen.

Noha Biró A. Zoltán mind a tizenegy írásában politikai tárgyú kérdésekkel foglalkozik, megközelítése, analízisének és szintézisének minemősége tudományos jellegű és erényű. Fő jellegzetessége a diszkurzív elemzés, a beszédhelyzetek és helyzetteremtő beszédaktusok megvilágítása, a „lenti” és „fenti” társadalom valóságot konstruáló dialógusainak bogozása. Az ilyesféle megközelítéshez az antropológusok kiváltképpen értenek. Mára azonban a diszkurzív elemzés a társadalomtudomány minden területén követendő, kívánatos és divatos módszer. Lám, e szempontból Szerzőnk sem mentes a nájmóditól. Tartalmi álláspontja azonban téveszthetetlenül és mindig a „lenti” társadaloméval azonos. Régen ezt plebejusinak mondták.

Budapest, 1998. októberében
Gombár Csaba